

M I C A L E T T E A T R E

Propostes didàctiques

El llibre de la selva

*Elaborades per Belén Franco, Víctor Latorre,
Francesc J. López, Mario Máñez i Pilar Martínez*

E L L L I B R E D E L A S E L V A

D E S C R I P C I Ó

Autor: *Carles Pons*

Il·lustracions: *Miguel Calatayud*

Edicions Bromera / Alzira, 1998

Col·lecció: «MICALET TEATRE», núm. 11

Format: 20,5×13 cm, 128 pàgs.

Enquadernació en rústica. Impressió en blanc i negre.

Edat: a partir de 10 anys. De la mà de Mowgli, un xiquet de deu anys, l'adolescent descobrirà la màgia d'aquesta fauna en la qual els animals prenen la paraula per manifestar sentiments ben profunds: l'amistat, l'amor o el respecte entre les persones i els animals. Les urpes de Shere Khan faran la seua perquè també conega la maldat, la traïció i l'odi.

RESUM ARGUMENTAL

Mowgli, un cadell humà, és abandonat a la seua sort en la selva quan els pares són atacats pel vell i malvat Shere Khan. Bagheera, la pantera, descobreix l'indefens nadó i el salva de les urpes del tigre. Després el posa davant dels llobets perquè el porten a la Mare Lloba, que li pot donar de mamar, però Shere Khan intenta impedir-ho. Bagheera es defensa i demana a la Gran Roca del Consell que es resolga la sort del xiquet. És així com Mowgli passa a formar part del Poble Lliure, que el criarà i el defensarà; però el rancunios tigre no es queda satisfet amb la decisió del gran llop Akela, el cap del ramat, i promet venjar-se. Bagheera i Baloo, un ós divertit, protegiran Mowgli i l'ajudaran en la seua formació.

Shere Khan troba una bona ocasió per venjar-se deu anys més tard, quan es guanya alguns dels llops per a la seua causa. El seu objectiu és matar el vell Akela, aconseguir el poder i menjar-se el cadell humà. Però la pantera ja havia descobert el seu pla i, ajudada per l'ós Baloo, demanen a Mowgli, que havia crescut entre els seus germans llops com un més del ramat, que busque la flor roja.

Mentrestant, Shere Khan, ajudat per Tabaqui, un miserable xacal que li fa d'ombra, i els joves llops Rama, Romo i Rema, es presenta davant d'Akela per derrotar-lo. Akela s'acull a la Llei de la Selva i exigeix que la lluita siga d'un en un. La pantera i l'ós, que estan de la seua part, intenten guanyar temps perquè arribe Mowgli qui, finalment, fa que els traïdors retrocedisquen amb l'ajuda del foc (la flor roja).

Quan semblava que tornava la tranquil·litat a la selva, unes mones atacades dels nervis, les bandar-log, rapten Mowgli. Bagheera i Baloo aconseguiran que Hathi, l'elefant més desmemoriat de la selva, recorde on s'havien emportat el xiquet, i la sinuosa serp Kaa els ajudarà a hipnotitzar les mones amb la intenció de menjar-se-les.

En regressar del territori de les bandar-log, Shere Khan intenta noves estratagemes per aconseguir l'èxit del seu pla. Primer vol fer caure en una trampa Baloo i, quan no ho aconsegueix, pretén atacar-lo amb l'ajuda dels llops que han oblidat que va ser el seu mestre. Mowgli i Bagheera arriben a temps i és el cadell humà qui s'enfronta al tigre i el venç per restituir l'autoritat d'Akela sobre la Gran Roca. El valor, l'amistat i la col·laboració són les millors armes de Mowgli; tots reconeixen la seua noblesa i valentia, que ha permés restituir la Llei de la Selva.

TEMA I INTERÉS DEL LLIBRE

Si *El llibre de la selva*, la novel·la d'aventures que es va escriure fa més de cent anys, encara es llig és perquè, a més de l'interés de la història, transmet una sèrie de valors universals que no moren amb el temps. Aquest relat, en definitiva, ens conta el pas a la vida adulta d'un xiquet, Mowgli, que ha estat abandonat en la selva pels seus pares quan encara era un xiquet de bolquers.

La diferència de la present adaptació teatral respecte a la novel·la de Kipling rau en el fet que, mentre que en el text

original Mowgli acaba integrant-se en el món adult, representat per l'aldea dels hòmens, la versió teatral acaba en el moment en què Shere Khan és vençut i es restableix la Llei de la Selva. És a dir, el moment en què Mowgli deixa de ser un xiquet. Així doncs, les etapes fonamentals per on passa Mowgli en l'adaptació són:

— *De bolquers*, indefens, és adoptat pel ramat de llops i protegit per la pantera Bagheera i l'ós Baloo, que serà el seu mestre i conseller. Aquesta és l'etapa d'aprenentatge i coincideix amb el plantejament de l'obra (seqüències: 1 a 16).

— *De xiquet*. Han passat deu anys i Mowgli ha après moltes coses; tantes que se sent capaç d'enfrontar-se als seus enemics (Shere Khan, Tabaqui, les bandar-log...). A més a més, per convertir-se en adolescent, ha de superar una prova (aconseguir *la flor roja*, el foc) i salvar, així, el Poble Lliure. En aquesta etapa pren consciència de la seua diferència: és un ésser humà. No obstant això, encara ha de vèncer el seu major enemic (Shere Khan) i superar les pors infantils. Aquesta part es correspon amb el nus de l'obra (seqüències: 17 a 21).

— *Finalment*, Mowgli supera la prova (venç Shere Khan) i tots el consideren l'amo de la selva. A més, ha pres consciència del que és un ésser humà i, per tant, sap que tard o d'hora haurà d'integrar-se en el seu món, l'aldea dels hòmens. És el desenllaç (seqüències: 22 a 24).

L'adaptació, per tant, segueix les aventures de Mowgli més conegudes pel públic, bé a través dels dibuixos animats, bé pel cinema. El seu valor consisteix a presentar el procés iniciàtic a la vida d'un infant: com aprèn a respectar les normes de convivència socials (la Llei de la Selva), com supera els terrors infantils (Shere Khan), com aprèn a prendre les seues pròpies decisions (restablir la Llei), a distingir entre amics i enemics, a enfrontar-se a les dificultats (aconseguir la flor roja), a intentar canviar el món (canviar la Llei), etc. Perquè, i eixa és la metàfora de l'obra de Kipling i d'aquesta adaptació teatral, el món, la vida és com la selva. Una selva on Mowgli trobarà amics i enemics i haurà d'aprendre a distingir-los.

Cada animal esdevé com una mena de prototipus d'ésser humà amb les seues qualitats i els defectes, i la selva no és més que la societat en la qual ha d'integrar-se per trobar el seu propi lloc. Cadascun representa un arquetipus: Akela, el poder «democràtic» (i el seu desgast); el ramat dels llops, els jóvens que volen aconseguir el poder i, manipulats, es rebel·len; Baloo, el

mestre i conseller, el pare; Bagheera, l'astúcia, la mare que defensa la cria i l'ajuda a créixer; les bandar-log, els fora de la llei, els qui viuen al marge de la societat; Shere Khan, l'encarnació del mal, l'ambició de poder i la traïció; Tabaqui, l'espia, l'intrigant, el pilota, i Kaa, la vanitat... Per això, és a dir, per les qualitats humanes que posseeixen els animals, per un costat, i perquè el protagonista té deu anys, per l'altre, es produeix sempre una identificació entre els lectors a qui va dirigida l'obra i els personatges.

La qüestió que es discuteix contínuament en l'obra és la necessitat de respectar i fer respectar la llei, perquè assegura la convivència. Encara que això no supose, com es diu en els diàlegs del final, que calga acceptar la llei sense qüestionar-la. Si la llei no és bona, es canvia, «perquè la llei és per a la selva i no la selva per a la llei».

Totes aquestes qüestions, adaptant-les al nivell de l'alumnat, poden ser comentades a classe. A més, com es mostra al llarg de l'obra, és en un dels Consells a la Roca (les assemblees), mitjançant la discussió civilitzada, on han de prendre's les decisions. És, doncs, un bon moment per a iniciar l'alumnat en la tècnica del debat, de manera que aprenguen a respectar les opinions dels companys, a emprar arguments, a demanar la paraula, a respectar els torns, a escoltar els altres, a reconèixer la majoria... És ara quan podrem parlar-los dels valors que es defensen en l'obra: l'amistat, la protecció dels més dèbils, la fidelitat, la solidaritat amb els companys, el respecte cap als majors, la valentia, la intel·ligència, la justícia, el perdó, etc.

L'AUTOR

Carles Pons (Vilafranca, 1955) és una persona inquieta que ha participat en diversos camps de la creació: actor, creador de cançons i de contes, director de campanyes de teatre escolar, poeta, escriptor teatral... Va ser fundador de La Xula, Companyia de Comèdies, amb la qual estrenà alguna de les seues produccions: *Puja't al carro*, *Baixar al moro* o *Baco, Eros i Fortuna*.

Ha publicat els poemaris *Sapo inédito* i *Poemas de una sola noche*. Ha posat lletra a les cançons d'espectacles musicals com ara: *Escápate conmigo, monstruo*, *Les mans negres* i *Dicho sea de vaso*. I ha vist representades, per companyies valencianes i

foranes, algunes de les seues obres teatrals. Hi podem destacar: *L'aniversari de don Eduardo*, *Ja vénen, ja vénen*, *Chapao* i *La nit és una ombra perseguida pel desig*. La literatura, i més concretament les novel·les de Rudyard Kipling i de Sir Thomas Malory respectivament, han estat la inspiració de les seues versions per al teatre d'*El llibre de la selva* i de *Merlí i el jove Artús*.

L'IL·LUSTRADOR

Miguel Calatayud (Asp, 1942) és llicenciat per la Facultat de Sant Carles de València i ha destacat, sobretot, com a il·lustrador. Des de l'any 1969 ha realitzat treballs per a nombroses editorials i és, sens dubte, un dels il·lustradors valencians més reconegut internacionalment. Ha il·lustrat, entre altres, els llibres *Tres i no res en la boca d'un drac* (1982), *El cavaller de cartó* (1984), *Saïda, la reina mora* (1987) i *El gegant panxut* (1992). Ha guanyat el Premi Nacional d'Il·lustració de llibres infantils i juvenils dels anys 1989 i 1992, com també el Premi Lazarillo d'il·lustració el 1974. Darrerament, ha publicat *El peu fregit* (1997), del qual és autor. *El llibre de la selva* és el primer treball que il·lustra per a Edicions Bromera. D'altra banda, també s'han de destacar els seus cartells realitzats per a diversos certàmens i campanyes culturals.

SUGGERIMENTS DIDÀCTICS I METODOLÒGICS

La lectura d'un text teatral ha de ser una tasca lúdica; per poder-ne gaudir, el lector s'ha de crear el seu univers particular d'imatges que li permeten entendre l'obra en la seua significació global. El treball del docent ha de suposar, doncs, una ajuda perquè el jove lector compregua millor el codi teatral i el text, destacant-ne aquelles imatges que l'obra suggereix i que són especialment significatives.

La lectura d'*El llibre de la selva* ha de ser el primer pas —si l'organització del centre i del treball ho permet— perquè l'alumnat es motive i arribe a desitjar la seua representació. No oblidem que, per a l'autor, el text teatral no adquireix significació plena fins que un conjunt d'actors i d'actrius no el mostren públicament mitjançant la representació.

Però el treball escolar no sempre permet aquesta repre-

sentació: textos llargs; manca de persones disposades a actuar davant del públic; papers poc adequats per a l'alumnat, etc. Per això podem recórrer a una lectura dramatitzada del text, on cada alumne llegirà un personatge o tindrà un treball assignat —llums, música, maquillatge, vestuari...— que realitzarà durant o abans de la lectura.

Per aconseguir això, s'ha de motivar l'alumnat. Convé traçar un pla en què participe el mateix alumnat perquè, amb el treball de tots, s'arribi a la dramatització del text o, si més no, a la seua lectura comprensiva i al reconeixement i interpretació dels diferents signes teatrals que apareixen en escena (llums, decorats i espai escènic; música, gestos i veus dels actors; vestuari, maquillatge...) i que completen un text dramàtic. El treball no és fàcil, però encara es complica més quan volem ser massa exhaustius, fet que no aconsellem.

El més adequat, quan treballem el text teatral des de la classe de llengua, és atendre un dels eixos del treball escènic:

a) Taller de text: anàlisi, comprensió i manipulació de textos. Alteració dels diàlegs (ampliació o reducció). Convertir un fragment de la novel·la en text teatral i passar del text teatral a la novel·la. Treballar aspectes com la descripció, la narració, les acotacions, els diàlegs...

b) Taller de dicció: exercicis de fonètica, entonació i ritme.

c) Taller de dramatització: preparació física, expressió corporal, representació d'escenes.

d) Taller d'art: preparació de decorats, música, vestuari, maquillatge i pentinat, etc.

Els exercicis proposats en aquesta guia, dirigida al professorat, completen els suggeriments de dramatització que figuren en el llibre; es pretén treballar, superficialment, aspectes relacionats amb la descripció i caracterització dels personatges, l'argument de l'obra, la relació de l'obra amb la novel·la de Kipling, el decorat o les acotacions. Són simplement una proposta elemental amb què hem pretés guiar part del vostre treball. Però, en cap moment, no hem volgut que l'alumnat haja de respondre totes les preguntes; serà el professorat qui faça ús d'aquest quadern i qui haurà de seleccionar les activitats que considere de major interès per al seu alumnat i per al treball pedagògic que realitza a l'aula.

Un últim aclariment: per realitzar l'activitat 11 (el debat), serà convenient una mínima preparació. Podem demanar als alumnes que contesten algunes qüestions, com ara: «Tenim bona

cura dels animals? Els animals han d'estar tancats als pisos? Per què hi ha caçadors que transporten els animals exòtics des dels seus hàbitats fins a les grans ciutats on es venen? Qui compra eixos animals? Es poden abandonar els animals durant les vacances? Us pareix correcte que s'utilitzen micos, rates, etc. per a fer experiments amb ells? I per a fer els abrics de pell?». A partir de les respostes de l'alumnat, entre tots, es pot preparar una enquesta sobre els animals domèstics; després la passaran als companys d'altres classes o entre els seus familiars. Finalment, en grups de quatre, tabularan els resultats i faran una exposició de les conclusions. Les preguntes de l'enquesta poden ser del tipus: Tens algun animal domèstic a casa? Qui s'encarrega d'alimentar-lo? I de la seua higiene? Està ben alimentat? Creus que és feliç en ta casa o que estaria millor en llibertat? Cal recordar que l'objectiu de l'activitat és que l'alumnat aprenga que un debat no s'ha d'improvisar, que les seues opinions han d'estar ben contrastades i basades en l'estudi i en l'observació, perquè obtinguen un cert caràcter d'autoritat.

SOLUCIÓ a l'activitat B.1.

1	2	3	4	5	6	7	8
						B	
				S		A	
	T	M		H		N	
	A	O		E	A	D	
	B	W		R	K	A	K
B	A	G	H	E	E	R	A
A	Q	L	A	/	L	-	A
L	U	I	T	K	A	L	
O	I		H	H		O	
O			I	A		G	
				N			

PROPOSTES DE TREBALL*

(MATERIAL FOTOCOPIABLE)

* L'editor autoritza la reproducció d'aquestes *Propostes de treball* amb finalitats didàctiques, però recorda que no es permet la reproducció, per fotocòpia o altres mitjans, del llibre a què es refereixen aquestes propostes.

A) FITXA DE LECTURA

TÍTOL DE L'OBRA:
AUTOR/A:
IL·LUSTRADOR/A:
EDICIONS BROMERA
COL·LECCIÓ: Núm.:

1. Qui és el protagonista de l'obra?
Explica un poc com és i quina aventura realitza per a poder
considerar-lo personatge principal.

.....
.....
.....
.....

2. Escriu quins són, al teu parer, els altres personatges principals de l'obra i classifica'ls segons siguin positius o negatius.

Positius

Negatius

.....
.....
.....
.....
.....

3. Contesta les preguntes següents relacionades amb la història.

- Qui protegeix el protagonista de les urpes del tigre?
- Què diu la Llei de la Selva?
- Qui ensenya al cadell humà?
- On es resolen les diferències entre els animals?
- Quan hi ha un problema, qui dirigeix l'assemblea?
- Per què canvien de bàndol els llops?
- Amb quines coses de la Llei no està d'acord el protagonista?

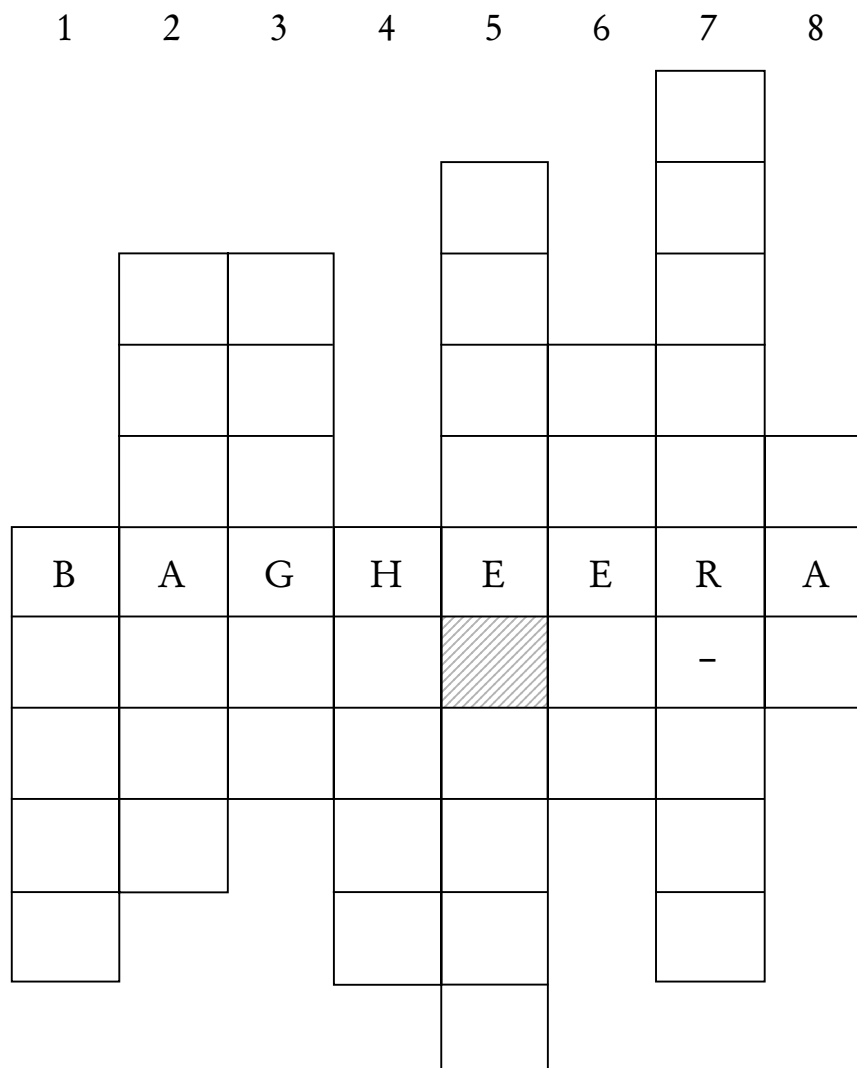
4. L'obra està dividida en vint-i-quatre seqüències: les setze primeres són el plantejament del conflicte (Mowgli és menut); de la 17 a la 21 hi ha el nus de la trama (Mowgli ja té deu anys); les tres últimes seqüències contenen el desenllaç de l'obra (Mowgli és un heroi). Redacta l'argument de l'obra respectant les tres parts proposades.

5. Fes una valoració crítica de l'obra.

B) ACTIVITATS COMPLEMENTÀRIES

1. *Personatges en vertical.* Completa l'encreuat amb el nom dels personatges de l'obra.

1. L'ós. 2. El xacal. 3. Un cadell d'home. 4. L'elefant desmemoriat. 5. El tigre, venjatiu i vell. 6. El gran llop gris. 7. Les mones. 8. La serp pitó.

Què saps del personatge que apareix escrit en la graella?

2. Assenyala amb fletxes el qualificatiu que atribuiries a cada personatge.

BALOO	El cap del ramat.
TABAQUI	Un valent.
AKELA	La més vanitosa, sinuosa i famolenca.
BAGHEERA	El més savi i desmemoriat.
BANDAR-LOG	Les més presumides.
KAA	Un vell molt simpàtic a qui tots volen.
MOWGLI	Venjatiu i vell.
HATHI	Un <i>pilota</i> molt interessat.
SHERE KHAN	Maternal, forta i àgil.

3. A continuació hi ha una llista d'adjectius perquè digues de cadascun a la descripció de quin personatge l'aplicaries.

Bromista, desmemoriat, traïdor, pesada, fort, mentider, trampós, cerimoniós, ambiciós, savi, vanitosa, desordenada, just, interessat, astuta, copiones, optimista, vell, xarraire, venjatiu, fidel, brutes, terrorífic, segura, respectuós, poregós, pilota, lleial, ràpida, heroic, cridaneres, imprudent, provocadora, valenta.

4. Ara completa les columnes amb el nom dels animals:

AMICS DE MOWGLI	DE VEGADES SÓN AMICS; D'ALTRES NO	ENEMICS DE MOWGLI

5. En l'obra cada animal parla d'una manera distinta, especialment Shere Khan, Tabaqui, Kaa i les bandar-log.

- Busca exemples en el text i copia algun diàleg on quede clara la manera de parlar de cada animal.

- Explica per què parlen així. Per exemple: com Tabaqui és un pilota, sempre repeteix les paraules que diu el seu cap. A més, riu «Hi, hi, hi», perquè és la manera com riuen els xacals i les hienes.

6. Als personatges, a més de per com parlen, els reconeixem també per les coses que fan. Apunta els gestos, les frases o les postures que repeteixen alguns personatges al llarg de l'obra.

PERSONATGES	COSES QUE REPETEIXEN
Bandar-log	Riuen i imiten els altres

7. A continuació et proposem la lectura de la descripció d'altres animals que Rudyard Kipling inclou en la novel·la *El llibre de la selva*, però que no apareixen en aquesta recreació teatral. Després, tria un dels animals i fes un dibuix de com te l'imagines. Inventa't també una disfressa per a l'actor que haguera de representar-lo.

IKKI, un eriçó, les punxes del qual el fan ser un presumptuós. Sempre porta històries escoltades a mitges i mal contades.

RAMA, el gran búfal de la bandada. Els búfals eren de color blavós i tenien llargues banyes que giraven cap enrere, amb ulls d'aspecte feroç.

RIKKI-TIKKI-TAVI, era una mangosta, semblant a un gat menut per la seua pell i per la cua, però molt més similar a una rabosa en el cap i els costums. Els ulls i la punta del seu nas inquiet eren de color rosa i podia gratar-se amb qualsevol pota, de les de davant o de les de darrere; podia inflar la cua fins que pareguera un raspall per netejar botelles i el seu crit de guerra, del qual feia ús quan corria per darrere dels alts matolls, era: *Rikk-tikk-tikki-tikki-txc!*

NAG, l'enorme cobra negra, que amidava quasi dos metres des de la llengua fins a la punta de la cua; emetia un xiulit sord, un so fred i horrible.

8. Baloo és el mestre de la llei, l'encarregat d'ensenyar a Mowgli les llengües dels diferents animals. Els humans tenim paraules per a distingir el *crit* de cadascun d'ells; així, *un gos*

borda o lladra i quan escrivim l'onomatopeia del seu crit ho fem així: *guau, guau* o *bup, bup*. Amb l'ajuda del diccionari, en grup, relacioneu les paraules de les distintes columnes.

ANIMAL	NOM DEL SEU CRIT	ONOMATOPEIA QUE EL REPRESENTA
El gat	Udolar	Mèu
El llop	Miolar	Muuu, muuu
El bou	Mugir	I aaa, i aaa
El búfal	Bramar	Auuú, auuú
L'ase	Rugir	Hi, hi, hi
El lleó	Renillar	Grr...
El cavall		
La pantera		
El tigre		
El xacal		

9. Gran part de l'obra transcorre en la Gran Roca del Consell. Com t'imagines la decoració de l'escenari? Dibuixa'l.

10. Les acotacions són les paraules que l'autor del text posa entre parèntesi per donar les indicacions als actors quan interpreten l'obra. Hi ha molts tipus d'acotacions: de gestos (s'explica algun gest que ha de fer l'actor), de maneres de dir (s'explica en quins moments l'actor ha de cridar, ha de parlar en veu baixa, etc.), d'escenari (s'expliquen els canvis de decorat i els efectes d'il·luminació), d'accions (s'explica si els actors han d'entrar o eixir de l'escena, si han de córrer, etc.). Torna a llegir la seqüència 10a on trobaràs exemples de cada tipus d'acotació i copia'ls en el teu quadern.

11. Un debat a la Gran Roca del Consell: feu un debat sobre els beneficis i perjudicis que ocasionen els animals domèstics.

Recordeu que heu de triar un moderador, demanar la paraula abans de parlar, esperar que arribe el vostre torn, deixar que els companys acaben el seu parlament, escoltar allò que diuen els companys, no cridar mai i exposar les vostres idees amb tranquil·litat i claredat.

12. El ball de la selva. Entre tots heu de preparar un ball. Necessitareu:

- Fitxes amb nom d'animals, una per a cada alumne.
- Una disfressa que imite l'animal que representeu. No cal que estiga completa; amb una carasseta i algun detall de maquillatge serà suficient.
- Mentre balleu només podreu utilitzar onomatopeies referides a l'animal que representeu.
- Trieu unes músiques que us recorden els sorolls de la selva o que parlen d'animals.

13. *Un tres en ratlla molt selvàtic*. Fotocopieu, ampliat i en cartó, el tauler del joc de la selva. Retalleu les fitxes dels personatges i pinteu-los el fons blau als amics de Mowgli i roig al dels seus enemics. Organitzeu-vos per parelles i disposeu-vos a jugar seguint les següents bases del joc:

- L'objectiu és col·locar les tres fitxes seguides, en vertical, horitzontal o diagonal.
- Per torns, el jugador que comença la partida col·loca una fitxa sobre la casella de la Gran Roca.
- L'altre jugador ocupa, amb una fitxa, qualsevol de les altres caselles que queden lliures.
- Seguiran ocupant caselles, alternativament, fins que totes les fitxes estiguen en joc.
- En cadascun dels torns només es pot moure una fitxa.
- Després de deixar la fitxa sobre el tauler ja no podreu canviar-la de lloc, fins que no us torne a tocar el torn.
- No hi pot haver més d'una fitxa en cada casella.

